

Euskalerrria edo Euskadi

“Berezko sorterri edo aberria da” (XI)

1.833-1.876eko urte bitartean, karlistadaren gudak.

Iru izan ziran karlistadako borrokak, 1goa: 1.833-1.840ko urte bitartean.

2garrena: 1.849-1.860ko urte bitartekoa, edestilariak guda ez zana esaten dautsoenari.

3garrena: 1.872-1.876ko urte bitarteko gudakaz amaiera emonda.

Eta, nai ta Frankogaz 1.936-1.939ko urte bitartean milloi bat gizaseme ildako beste borroka latz bat euki arren, laurak menperatzailezko gudak izan da, ez dira izan gai, arrazoiaren erabagitasunean gaurko egunerarte ezer argitzeko, lenengoko aukera bardiñean aurkezten garalako.

Iruretatik, lenengoa izan zan gogor eta odoltsuena, zazpi urteko borroka onetan 200.000 giza seme gainetik il ziralako.

Karlos Maria Isidro, VIIIn Fernando erregearen anaien alde izan zan leenengo matxinada au, Vn Karlosen izenagaz goraldtu ebena.

Espainiar gudalozteak euren lurraldeetan, laster geratu eben matxintasun ori, Bizkaia, Gipuzkoa, Araba, Nafarroa, Aragon, Katalunya eta Balentziako erkidetasunetan izan ezik.

Eta gertakizun ori alan izanda, arrazoi ori izan zan errudun, borroka gorri orreik, erdi ugarteko Iparralde onetan izan zitezen geien eta gogorrenak.

1.840-1.860ko bigarren gudaldia.

Kabrera gudal nagusiak bideratuta, katalanak izan ziran Karlosen ikurra aurrera eroan ebena 1.839ko Dagonillatik 1.840ko Bagillararte.

1.839ko Urrillan Euskalerrria gudariz beteta itxi ondoren, Espartero 44.000 gudarikin Zaldubara joan zan, bere gudalategia Mas de las Matasen ezarrita.

1.839an Urrillaren 25ean eldu ziran Euskalerrira gure eraberritutako “Foru Legeak” bere txatal baten esaten eban araubide onegaz: “Sin perjuicio de la unidad constitucional de la monarquia”.

Eta beren bigarren idazkunean, “Foruak, Espainiatar erreñuaren orokorrezko konstituzio edo iraspenagaz egokituta” esaten ebena.

1.840-1.844ko urte bitartean, Euskalerrriak bakearen orde, menpeko legeekin ordaindu bear ebezanak.

1.840an Urrillaren 12an Esparterok, Maria Kristina beren errege ordegotzatik kenduta, espainitar jaurkintza artzen dau, eta ortik aurrera gure Euskal Legearen zauriak zabaltzen asiko dira.

1.840an Abenduaren 15ean Espainaren bitarteko agindu batek, Euskalerriko mugak, Ebro ibaitik Auñamendietara aldatzen dauz.

1.841ean Urtarrillaren 5ean errege agindu batek, gure “Foru Pasaia”⁽¹⁾, ezereztuten dau, espainiatarren gobernuko erabagi ta agindupean ipinita.

1.841ean Jorraillaren 23an ostera berrezkuratzen doguz Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako Aldundiak, Nafarroan oraindiño, 1.836an kendu eutsezan Foru Legeak berrezkuratu barik.

Espainiarren gortekoak gauza guzti oneik, 1.839an Urrillaren 25ean itzarmendu eta sinatu zan egiuneko baldintzaren gaiñetik egin ebezan, euren norke-rian menperatasunezko lotsabakokeri aundia ondo erakutsita.

1.841ean Dagonillaren 16an Espainiako jaurkintzak Nafarroako Aldundiaren baimenagaz, 1.839an Urrillaren 25ean sinatu ziran egiuneko legeari eze-zen jaramonik egin barik, lotsagarritzko “*Ley Paccionada*” ezarri eban.

1.841eko Urrillan, Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabak Esparteroren aurka, O’Donnellaren matxintasanari lagundu eutsoen, Muñagorri be ilda, bere goiko

kondairan esan doten lez, eta Espartero garaipen-
duta, beronek ez eban galdu aurkeztu jakon aukera
ori 1.841ean *Urrillaren 29an gure “Foru Legeak”*
ezereztuteko.

Zazpi urteko guda au olan amaituta, Maroto oster
artu eben, kristino gudalozteetan guda buru nagusi
lez, eta Marotoren Etxeko Kondea izendatu eben.

Marotoren saldukeria eta Esparteroren maltzurke-
riak, asieratik argi ikusten diranak dira.

1.842ko urtean, 1.810-1.813 urteetan agertu ta le-
geztu zan konstituzio edo jaurgo barria “aurrerakoia”
zala esaten jakonari, aldatu edo eraberritu zan.

1.842an Uztaillaren 1ean Julian de Lunak, Eus-
kalerriko gizarte ta lurak beti danik espainiarrak
izan ba ziran lez, gure Foruaren legeko jardunta-
suna barragarritu gurean ibili zan, euskal oligar-
ka batzuen onerako ta espainako anai arrebakaz
borrokan ibilteko baiño bakarrik ez ebela balio ta
abar.

(1) Foru Pasaia = pase foral.

1.843ko Bagillan Esparteroren aurkako matxintasun bat sortzen da, Euskalerrrian Foruen berrezkuntzarako asko esan gura ebana, Esparteroren legeak ezereztuten ba ziran, baiña dana alper biurtu zan.

1.843an Urrillaren 10ean II In Isabelek 13 urte bete ebazan, eta 14 urte baiño len adiñetan

nagusi lez aldarrikatuta, Azaroaren 10ean konstituzioari ziñ eginda, asi zan bere erregiñezko aginduetan.

1.843an Abenduaren 1ean Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabako Aldundiak Foruen jabetasuna ostera berrezkuratzeko alkartuta, II In Isabeleri ezkutuzko meatxuan idatzitako eskutitz bat bialtzea erabagi eben espainiar jaurkintzan aurkezteko euren jazarraldia, eta erantzun ona ezan leike euki ebala, 1.843an Uztaillaren 4an ostera berrezkuratzen dako Foruen araudia neurri aundi baten.

1.844an Epaillaren 20an Jiron eta Ezpeletatar Franzizko Jabier Ahumadako dukea ta Nafar gudar nagusien alegiñagaitik, guardi zibillaren taldea sortarazi zan, eta Iruñan dauka oroikarria: “Navarra al duque de Ahumada” esaten dauana.

1.844ko Loraillan, Narbaeztar Ramon Maria izendatzen dabe espainiarren jaurlaritzako lendakari, eta gure gogoetan okerkeri geiagoen itxaropena

irudituz gain, ortik aurrera asi zan, espainiarren burudunezko amarkada esaten dautseenari.

1.844an Uztaillaren 4an espainiar jaurkintzaren erregetzazko agindu bategaz, ostera lengoratu egiten dira Foruen lege batzuk.

Argi ikusten da aldi onetan, gure ForuLegeak espainiarren apetaldi ta naikerian ibili zirala, espainitar gobernukoak menpeko legeen zentzuak ez ebelako jakin zelan ezarri.

Antza, euri be aditasun edo begirune aundia emoten eutsen, maltzur ta guzur galantakin ibiltan ebalako menpeko lege orreik.

Euskal nortasunaren sorkuntzatik asita, 1go karlistadako lan guzti onen Ondorioa.

Orduko denboretan kokatzeko, eta txoriak euren goiko zerutik ikusten daben antzera, nik uste dot alango begiraldi bat emon bear dautsagula Europako antzerki zabal oneri, giza ta errigizarte artean zer gertatzen zan eta zelan jokutzen eben berezko ekandu edo oituraren arauzko antolamenduakaz ikusi ondoren, jakin daigun zer gertatzen zan denbora aietan.

Len: Lur, Aize, Ur, Zuaitz, Landara, Abere ta Gizakiaren Eskubideak.

Gure arbasoen amaibako eragipidetik ikasi genduan zer egin, gaiak bere izaerazko ezberdintasunaren ataltxo alkartasunean ta zabaltasunean aurkezten dauzkuzan almen guztiekaz.

Jainkoari begira, bizitzaren egipidezko arlo zabal guztirako danok ordezkartzaren arduradunak eginda gagozela, eta Beren Legeak bizi garan guztiei bakez irauteko, oituraren edo ekanduzko orekak baiño besterik ez dabela eskatzen jakinda, bizitzaren edestiko denbora guztiak bardiñak dirala erakutsi euskuen.

Gai legearen antolakutzak eskatuta, asieratik asi gintzazan gure baitan atonduten gauza guztien almenak, eta gizarteko egipidearen ekanduzko arloan konturatu, gai gizatutako mundu onetan, zor eskubidearen ekanduzko ordezkartzak dirala ikurrezko elburuak.

Jainkoaren bizitz oneri, adierazpen ederragoagaz egiztatu edo erantzun al geinke?.

Nik ez dot uste, Jainkoak Berak daukalako lege orren baldintzakaz oiñarrituz edo erperatuta gaiaren zentzua, gure baitan konturatu gaitezen.

IVn gizalditik ona baiña, batzuegandik norkeria legeztu zan, eta danok gure baitaren arrazoizko argibidez dakigu “norkeria” lapurtza baiño besterik ez dala.

Eta Europaren edesti bidez, ainbat menperatzailletasunezko arau berrizte eta lege orrein barriztearen aurkako aldi gogorragaz sartzen gara, XVIII n gizaldi onetako gizarte lanetan erlijioaren itsutasunezko sinismenagaz batera.

Trebetasunezko ertilan ederretan, apain jariozko ordezenetik⁽¹⁾, zillar edo argi ta garbitasunen erinketako⁽²⁾ aldira aldatu giñan, aurrerakuntza aundiak eginda.

Baita, XV n gizaldian Europaren gizartea ekanduzko bakera bideratzeko izan bear ziran, sutauts edo

(1) Erti lan ederretan, apain-jariozko ordezenetik = dela representaciòn cargadamente oscura “Rococo” de las bellas artes. (2) Zillarraren erinketako aldira = tiempos de la luz y el refinamiento en las bellas artes “Plateresco”.

lerrauts, itsas orratz, irarkolana eta ontzi oialetarako aurrerakuntza aundiak, danak, etortezan norkerizko asmo orren serbitzuan ezarrira, ez eben balio sasi jainkotasuna indartu ta borrokak gogortzeko baiño besterik, berezko arrazoia naste aundiagoetan sartuta.

Eta Nortasun ta Norkeriaren arteko eztabaida odoltsu orrekin, eltzen gara XVIII, XIX, ta XXgarren gizaldi oneitara.

Euskal nortasunezko demokrazia.

Euskaldunak, Jainkoak mundu onetan oiñarrituta daukazan legeari ordezkari arduradun lez, euren ekin bideko oituran ikasten ebezan guztiak ondo ulermenduta, sinismenduko arloan kokatzen ebela ikusten dogu, ordezko ardura ortan euskal izatasuna, askatasunezko demokrazian nortasunduteko.

Orrela eldu zan daukagun askatasunezko demokrazi eder onetara, eta ez da urriñ joan bear euskal eredu edo jarraibidezko gizon emakume orreik nortzuk

ziran jakiteko, gure aita amagandik asita, amaitzen dagoan gure aurreko gizadiagaz Euskalerrria beterik egon dalako.

Arrituta geratzen nintzan: Aurre ta Apraiztar Barendin agurtza edo errosarioa otoi egin eta euskerraren aldeko ardurea erakusten ebanean.

Aita Santi Onaindiaren amaibako alegiñak, Jainkoa, euskerea ta Euskalerrriaren alde.

Arizmendiarrietatar Jose Mari apaiza, bere txirrin-du zaarrakin alde batetik bestera doiela, egin eban alegiñak lantegiko lanbazkunak ta Eroski izenagaz ainbat erostetxe sortzeko, Euskalerrria bere askatasun eta demokrazizko senean iraun egien.

Zubikaraitar Augustin, Olazartar Martin, Oñatibitar Manu, Dunixi ta Jon, Azurtzatar Jose Joakin, Arrindatar Anes, Paulin, Zubiri anaiak, San Sebastiantar Joxe Mari (Latxaga), Latiegitar Bizente, Aita Lino, Agirretar Jose Antonio, Ajuriagerratar Juan, Landaburu eta amaibako abar.

Bizitz onetatik Jainkoarengana eltzeke, ondo baiño obeto ulertu eben, gure arduraren ordezeko jokua Bere Legearen baldintzakaz zuzendu bear dogun bide bat baiño besterik ez dala, eta eskubidearen ordezeko ardura orretan emon ebezan euren alegiñ guztiak.

Ez eben begituten atzera, egindako okerrak zeintzuk ziran jakiteko baiño, eta aurrera emoten ebezan zentzun aundiko pausoak, demokraziaren askatasunezko legean ondo neurtutako pausoak izaten ziran.

Orregaitik ez gara arritu bear Euskalerrriaren sinismenarekin, euskal ekanduzko zentzua bereztasunean ondo neurtuta eginda dagolako.

Gu gara bizitza on ulertu bear dogunak, ardurazko zentzun ortatik okertu ez gaitezten, Jainkoaren Legezko bide ori, gauzaren aurrerabidezko itxurak naita eran eta aukeretan barrikuntzaren ikusmenean agertuta be, beti bardiña dalako.

Espainiar nortasunezko demokrazia.

Erromatarren katoliko kaizar asmakuntzatik datorrena da, eta oraindiño lortu barik daukie lez, norkerizko edo nortasun bakoa.

Bere edestiari begiraldi labur edo zeatz bat egin ezkerro, laster konturatuko gara, batzuen norkerizko ameskeri uts bat baiño besterik ez dala.

I Konstantino konturatu zan erromatar kaizartza maldabera gogorrean sartuta egoala, eta bide orretatik iraun ezkerro, ezin zirala lortu euren jaiotasunezko baldintzak, mundu osoa euren kaizartzazko agindupean batuta iraun egian.

Eta I Konstantino, erromatarrak ararte egin eban aginduzko alegiñ guztiak galdu ez zitezen, I Silbestre Aita Santuagaz berbetan asita, Kristau sinismena euren kaizartzagaz lotzea erabagi eben, latiñezko izkuntzagaz kaizar eta Aita Santuaren

agindupean, mundu guztiko batzangotasun orreik lortu naian.

Norkeriaren katoliko izenagaz alderdikidetu eben kristautasuna, eta or egin jakon munduko gizasemeen ekanduzko zentzuari, egin dan lapurketarik aundiena.

Ortik aurrera, Jainkoaren seme ta erri guztiaren borondateak zentzuz batu barik urrundu egin zirako, erlijiotik asita banaketak nun nai sortu ziran, eta nortasunaren zentzutik kanpo norkeriaren bidea artu zalako, gizaren alkartasunezko zentzuak erakarrri baiño, eritziz iñoz ezin diran alkartuko urrunera bideratu ziran.

Batzangotasunezko asmo orreik lortu naian, gero ta erabagizko alegin gogorragoak artu ziran, eta Europa ta munduaren aurpegia edestian odolez gorriturik, gaur, 2.000 urtetan zarrapastaka⁽¹⁾ ibili ta gero ikusten dogu, alegin guzti orreik okerrezkoak izan direla.

Menpeko baldintza orreik, abiadan ipini ziranetik jakin degun agintaritzan non dagoen, ordezkaritza berezko zentzu ta denboran bete barik, beti aurreratu dira ondorengoak ezartzen, eta erabagi orregaz ordezkarien eskubideak lapurtzen diran lez, erlijiotik asita bizitzeko bear doguzan eskuarteko guztiak norkerizko lapurtzan erabilten doguz.

Aberastasunaren billa?.

Mundu onetan eta Jaungoikuaren Legean baiña, non aurkintzen da aberastasuna: “Gaian, ala Iztasunean?”. Anak aurreruntz daroaguzela eroaten gaituenean: Gaia emen geratzen da.

Eta len munduko gizaseme alabai indarrezko alegiñakin asto biurtzen ibili ba ziran, euren nortasunetik kanpo gaur lez atara naian alegiñez dabizelako, euren berezko baitak ez dauselako izten alango astokeririk egiten, gaur menpera zale orreik asto biurtu dira, euki daben eta daukien errakuntza ez dabelako ontzat artzen.

-Espainiarrak baiña, Europaren gauza izan da, ze ikustekorik daukie gauza onekin?.

-Dana:

Osio gotzaiña eta I Rekaredo.

K.o. 325an Nizean egin zan Eleiz Batzarrean I Silbestre Aita Santua ez zalako egon, Osio Kordobako gotzaiña, Bito, ta Bizente apaizakin lagunduta joan ziran orde, eta ez alabear edo ustegabe⁽²⁾.

257? Kordoban jaio zan eta 357an Panoniako lurraldean Sirmio urian il, Kordobako gotzai izango zan Osio jaun au.

(1) Zarrapastaka = atropelladamente. (2) Alabear edo ustegabe = por casualidad.

Dagonil edo Agorrillaren 27an ospatzen dau Greziako eleizak Santu lez Osioren eguna.

I Konstantinoren aolkulari lez, Osioren zeregin aundienetariko bat, I Konstantinoren Kristau eritziatik, arrianismoaren adierazpena baztartzea zan, mundu zabaleko kristau erlijioa, elkarre katoliko baten biurtu edo ta alderdikidetzeko.

Bertan baieztu ta arro irakatsi zan Zezareako Eusebiok katolikotasunentzat idatzi eban siñezteko Kredo.

Garbi ikusten da, katolikotasunaren asmakuntza ez zala I Konstantinoren gogamenetik sortutakoa, Kristau eleiz gizonena baiño, eta katolikotasuna bera izan bazan be ezarri ebanak, orduko eleiz gizonen adierazpeneko erabagitik etorrena zan.

I Rekaredo:

Ekialdeko kaizartza 1.453ko urterarte iraun ba eben be, K.o. 410eko urtean Erroma saskildu ondoren, Alarikogaz godoak sartzen dira Erromatar Mendebaleko kaizar jokoan.

Atanajildoren ostetik, Leobijildo izan zan Godoen urrengo errege 586ko urterarte.

Leobijildo, Ermenejildo Santua ta I Rekaredoren aita izan zan, eta Leobijildok bere seme Ermenejildo il eban katolikotasunetik aldunduta arrianismoa ez ebalako besarkatzen.

Eta leobijildo konturatuta, espataren indarragaz bakarrik kaizargotza ezin zala zaindu ta gitxiago garaipendu, I Konstantinoren bidea artuta, bere seme I Rekaredo errege zala alegindu eban katolikotasuna besarkatu egian kaizartzagaz garaipentzeko.

587an I Rekaredok Arrianismoa baztartzuz eta katolikotasunezko eritzia besarkatuta, 589an Toledoko Eleiz Batzar Nagusia bere agindupean batu eban, eta ortxe emon jakon indarra oster be katolikotasunaren norkerizko eritziari, Europa ta munduko errigizartearen nortasunezko demokrazien egarriari ainbeste kalte egiten dautsenak.

Zelan ziurtu Toledoko batzarretik agertzen dirala gure kalte guztiak?.

VI, VIIIn gizaldietatik aurrera Europa osoak onartu eban Eleiza ta Aita Santuen nagusitasuna aolkularitza-zako lanetan, eta ortik aurrera gero ta indarkeri geigoagaz etorri gara Greziaren demokrazizko jakintza eta goitik berako agintaritzan datozen Erromako legeak, katolikotasun zentzuan ezkondu ezinik.

Ziurtza.

Badagoz Espainiren edestiari buruz, betikoa izan balitz bezela eta gaiñera garaipenaren guzur aundi-ko zentzuan idatzitako liburu asko.

Nik Aguraineko Klaretiarren liburutegitik baimenagaz artuta, aurrean daukaten liburutik artuko doaz bear dodazan zeaztasunak: D. VICTOR GEBHARDT-k idatzita eta 1.863an irarritako

“Historia General de España y de Sus Indias” VIIn atalean eta 1.013ko orrialdean esaten dauanakaz ziurtzeko.

-“Espainiarrak katolikotasuna, aberri lez egiztatu egiten dabe”.

1.-Biktorrek, espainiarren izaerazko egiaren buruz espainiar biozkada azaldukeran, aberri katoliko lez aurkezten dausku.

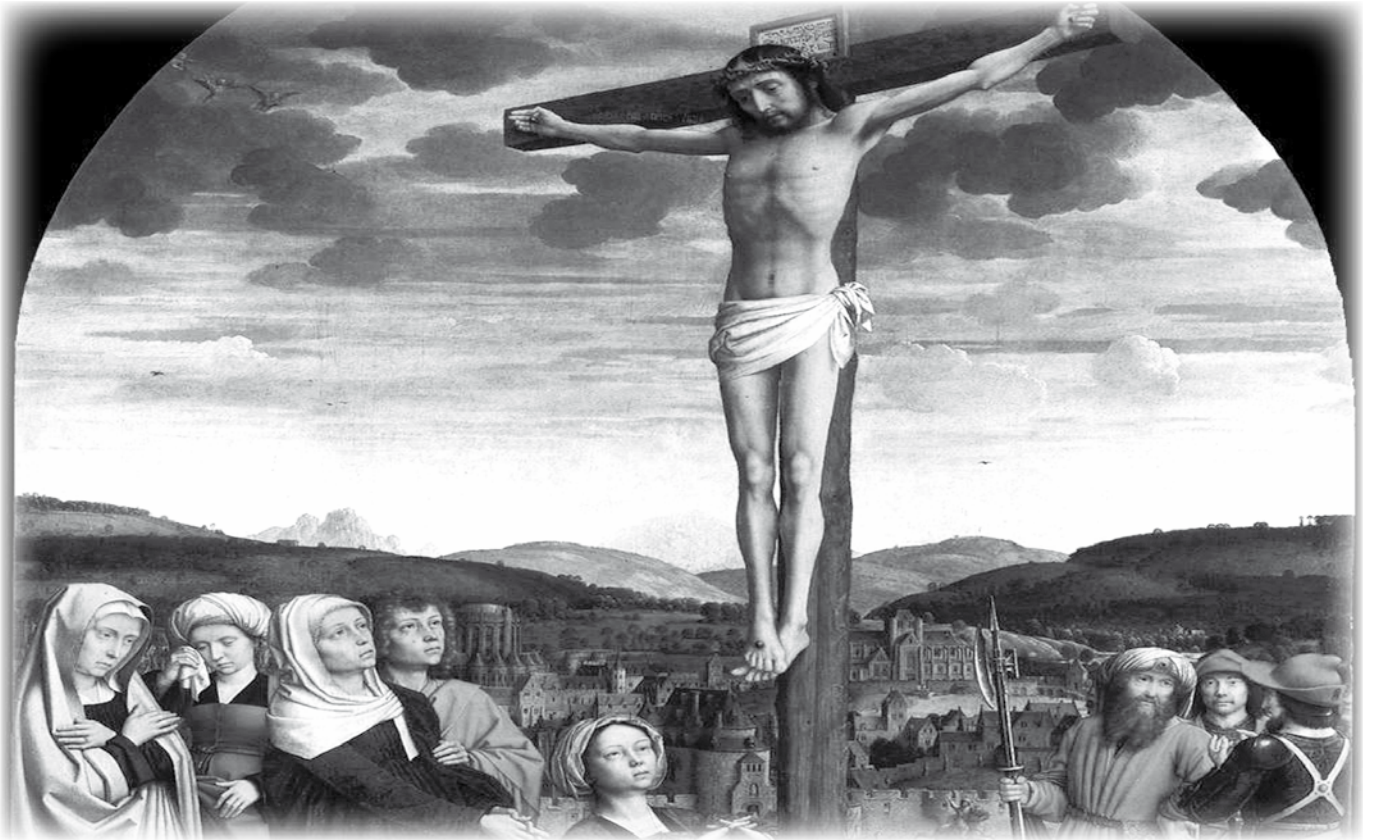
2.-Biktorrek, Laterritasuna⁽¹⁾ jaun txarra⁽²⁾ dala espainiarentzat, espainiarrak esaten dabela adierazpenduten dausku.

Laterriak, irunsi egiten dabezelako eurak daukiezan aberri katolikoek eskualdiak⁽³⁾.

3.-Espainiarrak gaiñera minduta geratzen dirala Biktorrek esaten dau, Laterriak ziurtasunaren eza aurkezten dautsielako eurak katolikotasunezko aberkidetasunean daukien asmotan.

(1) Laterrria = Estado. (2) Jauntzar = dèspota, tirano. (3) Eskualdi edo Esku-artekoak = Bienes, recursos, medios de subsistencia.

Iru azalpen edo adierazpen onei erantzuna emoteko, len jakin bear doguna:

a) Europa, katolikotasunean batzangotzeko asmakuntza IVn gizalditik abiadan ipini ebenetik XIXn gizarteraño, naita indarkeri asko ibili, utsegille urten ebala.

Berezko lege eta asmatzen ziran menpeko legeakaz sortzen zan naste gogor orretan batu baiño, zati geiagotan banatzen ebazalako.

Eta bereztasunean sortutako izkuntzezko errigizarteak, indarkeri bidetik agertu ziran zentzunbako izkuntz ta mendeko erri barrien ondolik beti alde egiten ibiliko dirala, euren bereztutako baitaren zentzu kanpotik ez diralako onartzen ainbeste guzur ta okerkerizko lege edo arrazoi txepel.

b) XVIIIIn gizaldean Europaren katolikotasunezko batzagotasuna porrot eginda gero, menpeko asmakuntz ori aienatu edo ezereztu ez egien, mundu osoko batzagotasuna alboratuta lurralde txikerra-goetan joan zirala Europa batzangotzen.

1.789an ori lortzeko, Frantzia iraultzatu ebela beste lurraldeetara zabaldu naian maltzur indarrezko alegiñ orreik.

Eta orduko jaun erregeak epaiketazko lanak ordezkatu egiezan, itzarmeneko itunean antolamenduta egon ziran nortasunezko erriakaz, auek gudu indar

gogorraz menperatu ebezala, espainiar, frantziar, engelandar, alemandar, eta abar, laterritutako lur mendeekin, katoliko ta merkataritzan batzangotzeko asmakizun orreik aurrera eroateko.

Lenengoari erantzunda:

-“Katoliko” itza nundik nora da aberri baten adierazle. Ala mundu onetan, ankanz gora bizi leike?.

Izadi onetan AITAREN ondorengotasuna, asmakuntzako edozein itz barriekin mugatu leikena ote da?.

Berezko erri ta izkuntzakaz lendik daukaguz naste ta banaketa gitzi eginda, oraiñ izkuntzaren iztegiakaz azteko.

Laterriak, aberriak ote dira?.

Espainiar faziztak, “Nacional Catolicismo del Estado Español” edo “Estado Catoliko Nacional Español” esaten dabe ao zabalagaz.

Eta esaera ori, aberritasunaren adierazpena ote da?.

Esaera ori, 1.789ko urte ezkerotzik, 1.810, 1.813 urte bitartean Kadizeko gortean, espainiarren izenean gudar nagusiak, Europako merkantil liberalaren kidetasunean asmatu ebezan jaurgoren lege barri edo aurrekoiezko zala esaten eutsien sorturiko konstituzio barritik, eta 1.823an VIIIn Fernando indarrez siñatzen beartu ebenetik ona da.

Eta esaera ta asmo orreik ez daukielako erritarren

baimenik, adiñezko lengotasunaren ezean aurkeztu ba dira, zer dira eurentzat aberriko senditasunetan millaka urteak daukiezan izkuntz ta erriak?.

Berezkotasunean jaio diran erriakaz olan ibili ezker, ez da gogoratzekoa berezko eritarren gizon/emakumeakaz merkatuen dabizela?.

Berezkotasunean nortasundutako izkuntz ta erri, eta jaurgo edo konstituziozko aberri barri onen arteko bitartea, nortasuna eta norkerien artean dauan bitarte lakoa da.

Bigarrenari:

-Espainiarren aberria asmatzen dabizenak, laterritasuna eurentzat jauntxarra dala esaten dabela, adierazten deuzku Bitorrek.

Laterritasunak irunsi egiten dabizelako eurak daukien aberri katolikuaren eskualdiak.

-Mundu fisiko onetan, sagarrak meloiak ote dira?.

-Iztegira begituta "laterritasuna": Gizaki edo gauza baten ezarpen edo jarkera esangura dau, bere izaera egin leiken edozein aldaketara lotuta dagoena.

Eta adieraztutako itz muga orrek, zer ikuste dauka jaioterri edo Aitaren ondoregotik datorren aberri-tasunagaz?.

Argi dago, laterritasunak ez daukala ezer ikusirik aberri-tasunagaz.

Irugarrenari:

-Espainiarrek katolikotasunaren aberri-tasunean daukiezan asmotan, minduta geratzen dirala esaten dabe, laterritasunak ziurtzaren eza aurkeztu dau-tsielako.

-Orduan, umeak edozer gauzagaitik asarratzen di-ranean egiten jakien antzera, gozokitxo bat emon bear ote jakie?.

-Laterritasunak Aberri-tasunarekin ez badauka ezer ikusirik, espainiarrak zergaitik eskatu edo naastu-teko eskatzen dabe: "sua", lerrauts edo bolboragaz alkartzea bezala dana, euren esangureko mugaketan oso ezberdin diran itz bi orreik?.

-Edestiaren ainbeste norkerizko nasteekin, zentzu-an ganorabakotu ote dira?.

-Nik badaukat lagun bat, amamari iletargia eska-tzen eutsona.

Toledoko kaizartza edo Toledoren kaizarkeria.

Espainiarrak antza, daukien "aberritasunezko kato-likotasun" ori, nai erromatar katoliko asmakuntzatik etorri, PPko alderdiaren Kospedal andreak euren gazteai ta telebistan oraindiño esaten dauan lez, eu-rak badaukiela uri edo toki sakratu bat, aaztu bear ez dabena: "Toledoko Kaizertza" edo "Kaizertzazko Toledo elburu lez". Laster ikusiko doguna.

Toledo, erromatarrengandik izan zan ardurazko Uria bere inguruko erritxoen artean.

Garrantzi aundikoa baiña, Leobijildok Bisigodo erregetzaren Uri Nagusi lez izendatu ebenetik aurrera, eta 589an I Rekaredok IIIIn Eleiz Batzar Nagusia ospatu ebenean, Toledo erreñu lez izendatuta geratu zanean.

Bere erritik, edestian aldatu diran jendekuntz guztiak itzi dabez euren etxagintz lanak.

Orregaitik da Uri bat etxe bikain askogaz beteta dagoena. Munduan baleiteke alango beste Uririk ez egotea.

Bisigodoak, ainbat Eleiz Batzar Nagusi ospatu ebanzan Uri orreitan, 932ko urtean IIIIn Abderramamek menperatuarte, eta 1.085ean VIIn Alfonsorengaitik askatuta, iraun ebena bere nagusitasunean.

17 izan dira Toledon ospatu ziran Eleiz Batzar Nagusiak, erromatar deboratik 400 eta 527ko urtean espainiar aberritasunezko eleizarenak bakarrik izanda, eta 589an irugarrena ospatu zanetik aurrera garrantzi aundiagokoak.

1.520, 1.522 urte bitartean Toledo izan zan erkidegoaren gudak⁽¹⁾ bideratu ebezanak I Karlosen aurka.

I Karlosek arrezkeroztik, Toledo ia bere bizi guztian euki eban espainiar kaizartzaren Uri nagusi lez, eta bere maldabera, espainiarren gorreak Madrillera aldatu ziranean asi zan.

Orregaitik, ez da arritzekoa gaur be, kaizargo ori naita arberatutako⁽²⁾ itxuran egon arren, Toledon egotea, edesti bidez fazizta orreik zuzendu barik ekarten dabezan maltzurrezko guzur orreik, oraindiño indarra emoten dautsoelako.

Euskaldunak.

Euskaldunak edesti guztitik oraiñarte, zazpi lurraldeetan murriztuta geratu bagara be, iñork ez daukue izaeraren nortasunetik ezer kendu, eta gitziago eskubidearen jabetzatik, euren eskuetan ez dagolako alango almenik.

Eta naita Frantzitar eta espainiarrak euren lurraldeak dirala esan arren, or erdian daukie Euskalerrria bere eskubideak aldarrikatuz gain, bere jabetasunagaz lotsazko begirunea eukitea eskatzen dauana.

Laster izango dana, giza bizitza amiltegiaren ertz edo leze bazterrean kokatu egin ondoren, gure mundu onetako eginkizunak beartuta agertzen dira aldaketa sakonak egitera, ertz edo leze bazter orretatik urruntzeko.

Eta “bereztasun” orretara itzultzeagaz, gai gizaren eskubideetara itzultzea esan gura dauan lez, or berrezkuratzen doguz ostera berezko eskubideak, urrengo XIIIn idaz lan onetan ikusiko dogun lez.

Atutxa'tar Paul
Zornotza'n 2.011'n Orrilla'ren 2'an

(1) *Erkidegoen gudak* = *guerra de la comidades, o, de los comuneros*. (2) *Arberatutako* = *agusanizado*.